

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

Теми лекцій та практичних занять для студентів спеціальності
0601 Право (Правознавство) дисципліни «ЕТИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ»

Лекція 1. Сутність понять етики та моралі. Становлення та сучасність	<ul style="list-style-type: none"> - Предмет і задачі етики; - основні етапи становлення етики; - етика в системі знань про мораль; - підвищення ролі етики у ХХ ст. - функції моралі в суспільстві.
Лекція 2. Юридична етика.	<ul style="list-style-type: none"> - Поняття, предмет, цілі та завдання; - зв'язок юридичної етики з іншими науками; - моральна відповідальність особистості. Її місце в професійній діяльності.
Лекція 3. Етика як практична філософія	<ul style="list-style-type: none"> - Релігійні та філософські джерела моралі; - поняття свободи та природи (телеологія та детермінізм в етиці); - особливості професійної етики; - юридична деонтологія.
Лекція 4. Поняття та структура моральної свідомості	<ul style="list-style-type: none"> - Характеристика поняття «моральна свідомість»; - вчинок як першоелемент моральної поведінки; - сутність моральної свободи.
Лекція 5. Етика ділового партнерства	<ul style="list-style-type: none"> - Етичні основи соціоніки; - ділові якості чоловіків та жінок; - мудре ставлення до життя та оточення; - моральні якості керівника; - модульний контроль 1
Лекція 6. Етичні аспекти норм ділового спілкування.	<ul style="list-style-type: none"> - Роль етикету в службових відносинах; - умовно-погоджувальний характер норм етикету; - ділове листування; - телефонна розмова.
Лекція 7. Етика в службових відносинах	<ul style="list-style-type: none"> - Подарунки в діловому світі; - візитна картка; - етичні основи знайомства та представлення; - дресс-код; - складання резюме.
Лекція 8. Особливості регіональних, національних та соціально-групових систем ділового спілкування	<ul style="list-style-type: none"> - Загальноєвропейські традиції в сучасній етиці ділового спілкування; - етичні норми ділового спілкування країн Центральної та Південно-Східної Азії; - особливості етичних норм ділового спілкування країн поширення ісламу.
Лекція 9. Колоквіум	<ul style="list-style-type: none"> - Співбесіда; - практичне завдання; - модульний контроль 2.

Семінарське заняття 1. Моральні аспекти юридичної діяльності	- Моральні аспекти законодавства; - моральні основи доказів; - правова культура юристів; - <i>dura lex, sed lex</i> : буква та дух закону.
Семінарське заняття 2. Поняття особистості	- Особистість як філософське та психологічне поняття; - особистість в етиці та юридичній етиці; - типи особистостей; - <i>aut cum scuto, aut in scuto</i> : поняття честі та гідності.
Семінарське заняття 3. Етика права	- Основні поняття; - мораль і право в їх взаємозв'язку; - витоки етики права; - смертна кара: <i>pro et contra</i> .
Семінарське заняття 4. Загальний характер етичних цінностей	- Золоте правило моралі: чи мають етичні цінності глобальний характер? - «писані» та «неписані» закони: межі етики та права; - межі етики у глобалізованому світі.
Семінарське заняття 5. Етика та психологія	- Невербальні засоби спілкування; - рухи та жести співрозмовника; - співбесіда при влаштуванні на роботу.
Семінарське заняття 6. Етикет корпоративних заходів	- Правила поведінки на бенкеті; - святковий дресс-код; - поведження зі столовими приборами; - типові помилки на бенкеті; - як поводитися при запрошенні на танок?
Семінарське заняття 7. Імідж ділової людини	- Імідж та стиль; - фрак, смокінг, діловий костюм; - імідж ділових чоловіків; - імідж ділових жінок.
Семінарське заняття 8. Сучасні проблеми етики	- Етичні проблеми евтаназії; - проблема перенаселення людства та обмеженості ресурсів; - глобальне потепління та інші екологічні проблеми (енвайронменталізм).
Семінарське заняття 9. Співбесіда	- Імператив ненасильства; - філософські та моральні оцінки війни; - тероризм та мораль; - свобода та любов; - любов та повага; - справедливість та людяність; - самотність та спілкування; - краса як етична категорія.

Література до семінарських занять та електронні ресурси:

Заняття 1. Моральні аспекти юридичної діяльності

1. Тихонравов Ю.В. Основы философии права. – М.:Вестник, 1997.
2. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. – М.: Гардарики, 2002. – 472 с.
3. Етика: Навчальний посібник.- Київ,1992.
4. Золотухина-Аболина Е.В. Курс лекций по этике. – Москва, 1999.
5. Малахов В.А. Етика. Курс лекцій: Навч.посібник. – Київ, 2001.
6. Этика: Учебное пособие / Под ред. проф. В.А. Лозового. – Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., право, 2006. – 248 с.

7. Закон в дії [електронний ресурс, mp3] <http://www.bbc.co.uk/podcasts/series/law>

Заняття 2. Поняття особистості

1. Сухарев В.А. Этика и психология делового человека. – Москва, 1997.
2. Йонас, Ганс. 2001. *Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації*. Київ: Лібра.
3. Левицька О.І. Моральний розвиток особи. - К., 1990.
4. Федоренко Е.Г. Профессиональная этика. – Киев. 1993.
5. Венедиктова В.И. Деловая репутация: (личность, культура, этика, имидж делового человека). – М.: Институт новой экономики, 1996.

Заняття 3. Етика права

1. Тихонравов Ю.В. Основы философии права. – М.: Вестник, 1997.
2. Этика: Учебное пособие / Под ред. проф. В.А. Лозового. – Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., право, 2006. – 248 с.
3. Федоренко Е.Г. Профессиональная этика. – Киев. 1993.
4. Золотухина-Аболина Е.В. Курс лекций по этике. – Москва, 1999.
5. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. – М.: Гардарики, 2002. – 472 с.
6. Закон в дії [електронний ресурс, mp3] <http://www.bbc.co.uk/podcasts/series/law>

Заняття 4. Загальний характер етичних цінностей

1. Апель, Карл-Отто. 1997. «Этноэтика и универсалистская макроэтика: противоречие или дополнительность?» в *Демоны мира и боги войны*, 209-228. Киев: Политическая думка.
2. Кант, И. Основы метафизики нравственности / Собрание сочинений в 6-ти томах. Т.4. Ч.1. – М.: Мысль, 1965. - с. 219-311.
3. Хамитов Н., Крылова С. Этика. Путь к красоте отношений. Курс лекцій. – К.: КНТ, центр учебной литературы, 2007. – 256 с.
4. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. – М.: Гардарики, 2002. – 472 с.
5. Золотухина-Аболина Е.В. Курс лекций по этике. – Москва, 1999.
6. Йонас, Ганс. 2001. *Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації*. Київ: Лібра.

Заняття 5. Етика та психологія

1. Психология и этика делового общения: учебник для вузов / Под ред. проф. В.Н.Лавриненко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.
2. Сухарев В.А. Этика и психология делового человека. – Москва, 1997.
3. Бизнес этикет. Немировская Н.Г., Филоненко Т.В. – Х.: «Основы», 2009, 224 с.
4. Мескон М.Х, Альберт М. Основы менеджмента. – Москва: Дело ЛТД, 1994.
5. Панасюк А.Ю. Управленческое общение. – Москва, 1990.

Заняття 6. Етикет корпоративних заходів

1. Бизнес этикет. Немировская Н.Г., Филоненко Т.В. – Х.: «Основы», 2009, 224 с.
2. Етика ділового спілкування / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук / Навч. Посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

3. Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т.К. Чмут, Г.Л. Чайка, М.П. Лукашевич, І.Б. Осечинська. – 2-ге видання. – К.: МАУП, 2003. – 2008 с.

Заняття 7. Імідж ділової людини

1. Бизнес этикет. Немировская Н.Г., Филоненко Т.В. – Х.: «Основи», 2009, 224 с.
2. Етика ділового спілкування / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук / Навч. Посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
3. Улищенко О.Н. Этикет. – Харьков: Фолио; К.: Абрис; Ростов н/Д: Феникс, 1998.
4. Федоренко Е.Г. Профессиональная этика. – Киев. 1993.
5. Честер Дж. Деловой этикет /Пер. с английского Л. Бесковой. – М.: Агенство «ФаАИР», 1997.

Заняття 8. Сучасні проблеми етики

1. Апель, Карл-Отто. 1997. «Этноэтика и универалистская макроэтика: противоречие или дополнительность?» в *Демоны мира и боги войны*, 209-228. Киев: Политическая думка.
2. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. – М.: Гардарики, 2002. – 472 с.
3. Золотухина-Аболина Е.В. Курс лекций по этике. – Москва, 1999.
4. Йонас, Ганс. 2001. *Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації*. Київ: Лібра.
5. Малахов В.А. Етика. Курс лекцій: Навч.посібник. – Київ, 2001.
6. Этика: Учебное пособие / Под ред. проф. В.А. Лозового. – Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., право, 2006. – 248 с.
7. Хесле, Витторио. 1993. *Философия и экология*, 3-181. Москва: Наука.
8. Етика на кожен день [електронний ресурс, mp3]
<http://www.bbc.co.uk/podcasts/series/ethics>

Заняття 9. Співбесіда

1. Хамитов Н., Крылова С. Этика. Путь к красоте отношений. Курс лекцій. – К.: КНТ, центр учебной литературы, 2007. – 256 с.
2. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. – М.: Гардарики, 2002. – 472 с.
3. Этика: Навчальний посібник. - Київ, 1992.
4. Этика: Учебное пособие / Под ред. проф. В.А. Лозового. – Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., Право, 2006. – 248 с.
5. Энциклопедия этикета. Состав. Смирнов Ю.И. – Санкт-Петербург, 1997.
6. Моральный лабиринт [електронний ресурс, mp3]
<http://www.bbc.co.uk/search?q=Moral%20maze>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бизнес этикет. Немировская Н.Г., Филоненко Т.В. – Х.: «Основи», 2009, 224 с.
2. Етика ділового спілкування / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук / Навч. Посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
3. Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т.К. Чмут, Г.Л. Чайка, М.П. Лукашевич, І.Б. Осечинська. – 2-ге видання. – К.: МАУП, 2003. – 2008 с.
4. Новохацкая Л.П. Краткий справочник по этикету. – К., 1992.
5. Психология и этика делового общения: учебник для вузов / Под ред. проф. В.Н.Лавриненко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

6. Сухарев В.А. Этика и психология делового человека. – Москва, 1997.
7. Титаренко А.И. Нравственные основы общения. – М., 1979.
8. Улищенко О.Н. Этикет. – Харьков: Фолио; К.: Абрис; Ростов н/Д: Феникс, 1998.
9. Федоренко Е.Г. Профессиональная этика. – Киев. 1993.
10. Хамитов Н., Крылова С. Этика. Путь к красоте отношений. Курс лекцій. – К.: КНТ, центр учебной литературы, 2007. – 256 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

8. Апель, Карл-Отто. 1997. «Этноэтика и универсалистская макроэтика: противоречие или дополнительность?» в *Демоны мира и боги войны*, 209-228. Киев: Политическая думка.
9. Афанасьев И. Деловой этикет. – К.: Альтерпрес, 2001.
10. Байбурин А.К., Топорков А.Л. У истоков этикета (этнографические очерки). – Ленинград: Наука, 1990.
11. Венедиктова В.И. Деловая репутация: (личность, культура, этика, имидж делового человека). – М.: Институт новой экономики, 1996.
12. Всё об этикете. Ред. Крупенин А.Л. – Ростов-на-Дону, 1997.
13. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Этика. – М.: Гардарики, 2002. – 472 с.
14. Этика: Навчальний посібник. - Київ, 1992.
15. Золотухина-Аболина Е.В. Курс лекций по этике. – Москва, 1999.
16. Йонас, Ганс. 2001. *Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації*. Київ: Лібра.
17. Йонас, Ганс. 2004. *Принцип відповідальності*, 153-233. Москва: Айрес-пресс.
18. Кант, И. Основы метафизики нравственности / Собрание сочинений в 6-ти томах. Т.4Ч.1. – М.: Мысль, 1965. - с. 219-311.
19. Коваль А. Ділове спілкування. – Київ, 1994.
20. Культура ділового спілкування. Укладачі Зубенко Л.Г. Немцов В.Д.
21. Курбатов В.И. Стратегия делового успеха. – Ростов-на-Дону, 1995
22. Левицька О.І. Моральний розвиток особи. – К., 1990.
23. Малахов В.А. Этика. Курс лекцій: Навч.посібник. – Київ, 2001.
24. Мескон М.Х, Альберт М. Основы менеджмента. – Москва: Дело ЛТД, 1994.
25. Панасюк А.Ю. Управленческое общение. – Москва, 1990.
26. Панкеев И.А. Энциклопедия этикета. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000.
27. Правила хорошего тона. Составитель И.М. Лом. – ТОО «Ариель», 1993.
28. Рольф. М. Этикет. Энциклопедия.- М: Айрис-пресс, 1998.Словарь по этике. – Москва: Политиздат, 1985.
29. Тихонравов Ю.В. Основы философии права. – М.:Вестник, 1997.
30. Хесле, Витторио. 1993. *Философия и экология*, 3-181. Москва: Наука.
31. Честер Дж. Деловой этикет /Пер. с английского Л. Бесковой. – М.: Агенство «ФаАИР», 1997.
32. Шеломенцев В.Н. Этикет и культура общения: Учебн. Пособие. – К.: Обериг, 1995.
33. Шепель В.М. Управленческая этика. – Москва, 1989.
34. Школа этикета: поучения на всякий случай. Сост. Л. С. Лихачева. – Екатеринбург: Средн.- уральск. 5Н. Изд-во, 1995.
35. Энциклопедия этикета. Состав. Смирнов Ю.И. – Санкт-Петербург, 1997.
36. Этика: Учебное пособие / Под ред. проф. В.А. Лозового. – Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., Право, 2006. – 248 с.

«Національний гірничий університет» Жадяев Денис Володимирович
filosof.nmu.org.ua